

RIM

Etruščani

Danes pokrajino, kjer so Etruščani živeli, imenujemo Toskana. Rimljani so jih imenovali Tusci, Grki pa Tireni. Etruščani niso indoevropskega izvora.

- Etruščani so avtohtoni – avtohtono prebivalstvo
- To je ljudstvo z vzhoda (Mala Azija) in naj bi se zmešali s tam živečimi plemeni v Italiji.

Močno državo ustanovijo v 8.stol.BC – 6.stol.BC. (obstaja država). V 5.stol.BC Etruščani izginejo.

Poznajo življenje v mestih. Imajo nekropole (mesta mrtvih) – etruščanska grobnica (okrogla, porasla s travo). Živijo v družinah. Ženske imajo veliko vlogo. Sodelovale so na vseh javnih prireditvah.

Ukvarjali so se s pastirstvom in poljedelstvom. Bili pa so izjemni gradbeniki in zlatarji ☐ uhani, prstani (nosijo jih tudi moški).

Etruščani so od Grkov prevzeli:

- etruščanska pisava (spremenijo grško)
- denarno gospodarstvo (denar)

Pokopavajo skeletno, zato imajo sarkofage. Verovali so v več bogov.

Rimljani prevzamejo od Etruščanov:

- gladiatorske igre (mož na moža)
- triumf (zmagoslavni prihod vojaških poveljnikov bitke)
- prerokovanje (iz leta ptic in drobovja živali)
- način gradnje (cest, vodovodov, mostov, prekopov, obokov, lokov in kupol)
- pisavo

Nastanek in razvoj Rima

Rim je nastal leta 753 BC na enem od sedmih gričev (Palatinu). Ta je bil naseljen že zelo zgodaj (1000 BC). Rim se je rodil z bratomorom (Romul in Rem).

Volkulja je simbol Rima.

Aventin – drug grič, ki je bil najbolj naseljen. Med ljudmi na teh gričih so potekali boji.

Območje je bilo dokaj ugodno za poselitev (več vlage ☐ številna močvirja). Reka Tibera tudi veliko poplavlja.

Rimska družba

Prva državna oblika v Rimu je kraljevina. Traja od leta 753 BC do 509 BC. To obdobje imenujemo tudi obdobje sedmih rimskih kraljev. Nekaj od njih je bilo tudi Etruščanov.

familia ☐ rod (gens) ☐ bratstvo (kurija) ☐ pleme (tribus)

Na čelu družine (familie) je bil pater familias, ki je imel popolno oblast. Odločal pa je tudi o življenju in smrti vseh družinskih članov. To je bila patriarhalna družina.

Prebivalstvo vseh treh plemen, ki so živel na območju sedmih gričev, imenujemo rimsko ljudstvo (**populus romanus**).

Prvotna politična ureditev:

1. **kralj** ali rex: vrhovni svečenik, najvišji sodnik, vojaški poveljnik
2. **senat** ali svet starešin: pomaga kralju pri vladanju
3. **dva stanova**: patriciji in plebejci

Rimljani zgradijo most čez reko **Tibero** in pristanišče **Ostia** ob izlivu Tibere. Rim ne leži ob obali. Pokopališča imajo izven mest.

Patriciji

- Bili so **premožni** potomci uglednih prvotnih naseljencev.
- Imeli so vse **politične** pravice.
- Veljali so za edine **prave** rimske državljane.
- Imeli so tudi **vojaško** čast □ prvotni vojaki so bili premožni ljudje, saj so si morali orožje kupiti sami.

Plebejci

- Bili so prebivalci **podrejenih** okoliških ozemelj.
- Potomci prebivalcev, ki so se v Rimu naselili **pozneje**.
- Bili so mali posestniki, trgovci in obrtniki.
- Plačujejo visoke **davke** in nimajo **nobnih** političnih pravic.
- Niso smeli odločati o **usodi** države.
- Poroke med plebejci in patriciji so **prepovedane**.

Upor plebejcev

- Patriciji jim nalagajo **davke** in jih **odrivajo** od oblasti.
- Plebejci so v **premoči**.
- Upor plebejcev in boj za **enakopravnost** traja od **5.stol.BC** do **3.stol. BC**. Plebejci so bili uspešni.

Rezultati bojev

- Plebejci dobijo **dva** svoja zastopnika (ljudska **tribuna**), ki skrbita za pravice plebejcev. Kasneje jih je bilo **deset**.
- Na željo plebejcev sestavijo prve **zakone** na 12 bronastih tablic, imenovanih **lex romana** (rimski zakonik).
- Eden od **konzulov** je plebejec.
- Imajo pravico opravljanja **uradniških** služb.
- Poroke med plebejci in patriciji so **dovoljene**.

Lex Romana

- Zakoni napisani na 12 bronastih tablicah.
- Razstavljeni so bili na glavnem rimskem forumu, da so bili dostopni vsem prebivalcem Rima.
- Vsebovali so zasebno, kazensko, procesno, družinsko, dedno in pogodbeno pravo.

Rimska aristokratska republika

Beseda republika izvira iz res-publika (stvar ljudstva).

Najpomembnejši organ republike je **senat**, ki vodi notranjo in zunanjo politiko. Najprej ima 300 članov. Senator je zelo ugledna funkcija. Senatorji so **patriciji** – bogataši. Bilo je obdobje (v času Cezarja), ko je bilo 600 članov v senatu.

Na čelu senata sta dva **konzula** – najvišja sodna in vojaška oblast. Ta dva sta **patricija**; kasneje en patricij, en plebejec. Izbrana sta bila za **eno** leto (vsak pol leta). Če se ni drugi strinjal, kako en vlada je postavil **vetu** – eden proti.

V kriznih časih vlada en **diktator**, ki lahko vlada največ **pol** leta.

Svoj organ ima tudi vojska. Imenuje se **centurijska skupščina** – 100 vojakov. Na čelu je **centurion** – patricijski organ.

Tribunat – organ plebejcev. Najprej sta bila dva tribuna, kasneje deset. Njihova glavna vloga je skrb za plebejce.

Magistratne ali uradniške službe – sem spadata tudi konzula:

- **cenzorji**: ocenjevalci javnega premoženja (davčna inšpekcija); zelo ugledna služba
- **pretorji**: varuhi rimskega zakona; zelo ugledna funkcija
- **kvestorja**: varuha državne blagajne; največ dva
- **edili**: komunalci, skrbijo za ceste, red, za gladiatorske igre; dokaj ugledna služba

V Rimu nimajo pravic sužnji, ženske, tujci in osvobojenci ali libertini.

Kriza rimske republike

Jedra krize:

1. **Ekonomska** kriza – vojne so povzročale opustela polja, saj so ljudje v vojski. Začelo je primanjkovati hrane.
2. **Socialna** kriza – začela se je premoženjska **diferenciacija**: na eni strani bogataši, ki so opustela polja vzeli pod svoje veleposesti in reveži (300 000) – **proletari** – brezdelna množica, ki živi od državne podpore.
3. Velik državni **blagajniški** primanjkljaj.
4. Suženjski **upori** – precej številčni, največji: **Špartakov** upor.

Zaradi te krize je država potrebovala **reforme**.

Prvi triumvirat (60 BC – 59 BC))

Zveza treh mož – medsebojno sporazumevanje o vseh političnih načrtih Cezar, Pompej, Kras □ Vsak v resnici želi vladati **sam**.

Bili so predstavniki **popularov**.

Gaj Gnej Pompej (106 BC – 48 BC)

- številni vojaški uspehi (Sicilija, Španija, severna Afrika)
- leta **70 BC** skupaj z Krasom postaneta konzula

Mark Licinij Kras (115 BC – 53 BC)

- bogat vojni dobičkar
- predstavnik viteštva
- zelo bogat (v času Sulove vlade si nabere ogromno premoženje)

- zatre Spartakov upor

Gaj Julij Cezar (100 BC – 44 BC)

- najbolj znana osebnost starega Rima
- velik politični ugled
- izvor iz družin Julijcev in Avrelijcev
- prijatelj popularov, ljubljenec ljudstva
- bistroumen, izobražen
- kvestor v Španiji
- general rimske vojske, politik, državnik in zgodovinar
- dober taktik
- kot konzul se loti odpravljanja perečih zadev v državi (agrarni zakon, proti izžemanju)

Galske vojne (58 BC – 51 BC)

- Cezar kot **prokonzul** odide v Galijo za 8 let.
- Mogočna in poslušna vojska
- Državne osvojitve; »De bello Gallico« - knjiga Cezarja – **Galska vojna**
- Galija postane rimska provinca – širjenje romanizacije, živahna trgovina
- Dvakrat se odpravi celo na **britanski** otok
- Bogat plen

Konec prvega triumvirata

- **Kras** leta **53 BC** ubit v boju s **Parti**.
- V Rimu strah pred Cezarjevo močjo – **Pompej** imenovan za **edinega** konzula.
- Državljanška **vojna (49 BC – 46 BC)**
- Cezar prekorači reko Rubikon (»Alea iacta est« □ kocka je padla) in **zavzame** Rim.
- V bitki pri **Farzalu** v Tesaliji (**48 BC**) dokončno premaga Pompeja.

Cezarjeva diktatura (49 BC – 44 BC)

- V **Aleksandriji** se vmeša v dinastične boje Ptolomejcev in pomaga na prestol **Kleopatri**.
- Leta **45 BC** se vrne v Rim in proslavi vseh **pet** triumfov: Galija, Egipt, Pont, severna Afrika in Španija.
- Diktator, konzul, najvišji vrhovni svečenik (pontifex maximus).
- Politična, upravna, sodna, vojaška oblast.
- Uživa velik ugled – »Pater Patriae«

Cezarjeve reforme

- razširitev senata na 900 članov
- podeljevanje državljanstva, naseljevanje provinc
- uvajanje javnih gradbenih del za brezposelne
- strog nadzor nad pobiranjem davkov
- delitev zemlje vojnim veteranom
- ustanavljanje policije in mestnih svetov
- zakon proti razkošju, skrb za javne igre
- panem et circences – kruha in iger
- julijanski koledar (aleksandrijski astronomi)

Cezarjev padec

- vse več Cezarjevih nasprotnikov med aristokrati – želijo republiko
- zahteva vzhodnjaški način čaščenja
- na dan marčevih id leta 44 BC Cezar zahrbtno ubit (zarotniki pod vodstvom Marka Junija Bruta in Kasija)
- po njegovi smrti vodstvo v državi začasno prevzame senat

Drugi triumvirat (44 BC – 30 BC)

- vodstvo prevzame senat
- Mark Antonij, Cezarjev najzvestejši sodelavec prebere njegovo oporoko
- Mark Antonij, Gaj Oktavijan Avgust in Mark Lepid ustanovijo 2. triumvirat
- Glavni vzrok za triumvirat je bilo maščevanje Cezarja.
- Zaplenijo premoženje, osvobajanje sužnjev
- V tem času umre tudi Cicero.
- Leta 42 BC razglasijo Cezarja za boga in dokončno obračunajo s Cezarjevimi morilci ☐ Antonij in Oktavijan premagata Bruta in Kasija pri Filipih.
- Razdelitev države:
 1. Gaj Oktavijan: zahod
 2. Mark Antonij: vzhod
 3. Mark Lepid: Severna Afrika
- Na Italijanskem polotoku imajo vsi oblast.
- Marka Antonija prevzame Kleopatra
- Med Antonijem in Oktavijanom poteka boj za oblast.
- V bitki pri Akciju (Grčija) leta 31 BC Oktavijan premaga Antonija in Kleopatru
- Istega leta zavlada Oktavijan.

Rimsko cesarstvo

- Leta 735 BC nastane Rim. Takrat je bila kraljevina.
- Leta 509 BC nastane republika.
- Leta 27 BC nastane rimsko cesarstvo. Delimo ga na dve obdobji:
 1. principat (27 BC – 284 AD)
 2. dominat (284 AD – 476 AD)

Avgustov principat (27 BC – 14 AD)

- Rojen je bil kot Gaj Oktavij.
- Avgust vrne vsa pooblastila senatu.
- Leta 31 BC postane konzul, 23 BC pa dosmrtni tribun (skliče senat in uveljavlja zakone).
- Ko preda pooblastila senatu si pridobi uradništvo, senat in vojsko.

Nazivi Oktavijana

- princeps
- Avgust (vzvišeni)
- vrhovni svečenik ☐ pontifex maximus
- imperator (vrhovni poveljnik vojske)
- prvi cesar
- pater patriae (oče domovine)

Avgust si po svojem imenu določi en mesec v letu. Z vsemi svojimi nazivi postane nedotakljiv.

Avgustove reforme

Z reformami je Avgust želel **okrepiti** državo in **stabilizirati** rimski imperij. Glavni opori pri vladanju sta **vojska** in **uradništvo**. Najpomembnejše reforme so:

- upravne reforme
- družbene reforme
- politične reforme
- vojaške reforme
- gospodarske reforme

Upravne reforme

- število senatorjev zmanjša na 600 članov
- zaposli večje število uradništva □ **birokracija**; poveča jim plače in tako se zmanjša **korupcija**
- centri **uprave** postanejo posamezna mesta v provincah; glavno mesto je Rim (center uprave)
- province razdeli na **senatorske** in **cesarske**. Bolj problematične so cesarske.
- prebivalcem provinc je podeljeval **državljanstvo**
- bil je proti **ožemanju** provinc

Družbene reforme

- oskrbovanje Rima z **živili**
- prirejal je številne **igre** □ »kruha in iger«
- **osvobodi** veliko sužnjev
- **popis** prebivalstva (tako ljudi kot premoženja □ **davki**)
- nova **infrastruktura**

Vojaške reforme

- vojska postane **poklicna** (v njegovem času je 28 legij)
- poleg redne vojske so tudi **pomožne** čete
- uvede pretorijansko **gardo** □ osebna varnost cesarja in red v Rimu
- novozgrajena **mornarica**, ki je nastanjena tako v morjih kot v rekah
- ustanovi več kohort **gasilcev**

Zunanja politika v času Avgusta

- »zlato obdobje miru« □ **mirno** obdobje
- številne podobe in oltarji Avgustovega miru
- rimska vojska osvoji ozemlje Ilirov in Keltov na **Jadranu**
- leta **9 AD** poraz z **Germani** v Tevtoburškem gozdu
- gradnja **limesa** (obrambno obzidje z jarki in stolpi)
- meja imperija: **Ren** – **Donava** – **Evfrat**

Gospodarski razvoj

- izboljšanje gospodarskih razmer
- gospodarske razlike med Italijo in provincami se izenačujejo
- prosto **kroženje** blaga po imperiju (enotni denar, mere, uteži, »rimski mir«)
- Rim je središče sredozemske trgovine
- dobre **prometne** zveze na kopnem in morju
- varno trgovanje
- nizka brezposelnost
- **izdatki** države so večji od dohodkov

Prometne poti

- kopno □ **svilnata** pot □ Kitajska □ svila, začimbe
- morje □ **dišavna** pot □ Indija □ zlato, začimbe, svila

Večji je **uvoz** kot izvoz □ odhod denarja iz države □ **negativna** trgovska bilanca

Dohodka države:

- davki
- carine

Izdatki:

- vojska
- uradništvo
- dvor
- brezposelni

Trgovina

- notranja in zunanja
- **pasivna** trgovina □ odtok zlata in srebra

Obrt

- v mestih se **obrt** šele začne močneje razvijati (keramični, leseni in usnjarski izdelki)

- »fabricae« □ velike državne delavnice
- kolegiji □ obrtna združenja

- Kmetijstvo in poljedelstvo
 - glavna gospodarska panoga imperija
 - zaradi konkurence in poceni uvoza pridelkov oživitev malih kmetij ne uspe
 - cvetijo posestva v provincah (bogataši)
 - veleposestva obdelujejo sužnji
 - narašča število veteranskih kmetij
 - zaradi primanjkovanja delovne sile se uveljavi zakupništvo ali kolonat
- koloni** – ljudje, ki vzamejo zemljo v zakup (revni kmetje in osvobojeni sužnji). V zameno za posesti morajo dati tretjino pridelka.

Družbeni razvoj

- ob koncu principata prvi zametki novega družbenega razvoja – fevdalizma
- vrh družbene lestvice: vladar in aristokrati
- množica izkoriščanih postaja vedno bolj vezana na svoj poklic, izkoriščanci
- sužnjev je vedno manj

izkoriščanci: koloni, sužnji, vojaki, obrtniki

Kulturni razvoj v Avgustovem času

- Rim postane kulturno žarišče zahoda
- nova marmornata svetišča, ureditve kopališč, pristanišča Ostije, mnogi vodnjaki, vodovodi, Avgustov forum, Avgustov mavzolej...
- prepove ločitve, spodbuja nataliteto
- oživlja starorimski način življenja (staro noša, obleke)

Romanizacija rimskega imperija

- uveljavljanje latinskega jezika (trgovanje, uradne listine, zakonodaja, sodni postopki)
- romanizacija zajame predvsem višje sloje
- rimski način življenja, kultura, politika, gospodarstvo, rimsko državljanstvo
- **nosilci:** kolonisti, trgovci, uradniki
- mesto hitreje kot podeželje, Z province (Španija, Galija) hitreje kot V in Afrika
- osnova evropski kulturi
-

Novi pojmi

- Avgustus: vzvišeni
- Princeps: prvi med enakimi
- Imperator: vrhovni poveljnik vojske
- Limes: obrambni stolpi z obzidjem, jarki
- Kolonat:
- Fabricae: državne delavnice
- **Kolegij:** obrtna združenja
- Infrastruktura: sistem objektov in naprav v mestu
- **Romanizacija:** leta **212 AD** cesar Karakala podeli državljanstvo vsem svobodnim prebivalcem rimskega imperija

Obdobje po Oktavijanu

Klavdijska dinastija

- **Tiberij (14 AD – 37 AD)**
Imel je strah pred zarotami. 11 let pred smrtjo zbeži na otok Capri, kjer se razdaja razvratu. Med tem časom vlada **Sejanus** (prefekt pretorijancev). Leta **37 AD** Tiberij umre.
- **Kaligula (37 AD – 41 AD)**
V času svojega vladanja se mu utrga. Iz Grčije ukaže pripeljati kipe, katerim odseka glave in jih nadomesti s svojimi. Bogu Neptunu je napovedal vojno, zato so se legije bojevale z valovi. Svojega konja želi imenovati za konzula.
- **Klavdij (41 AD – 54 AD)**
Bil je **miren** cesar. Na oblast ga postavijo pretorijanci. Ljudstvo ga ima rado. Imperij se poveča še za **Britanijo**. Dal je ubiti svojo tretjo ženo, četrta žena Agripina ga pa zastrupi z gobami, ker želi na prestol postaviti svojega sina Nerona.
- **Neron (54 AD – 68 AD)**
Ko pride na prestol je star komaj **18** let. Njegov učitelj je bil **Seneka**. V prvi polovici vladanja je imel nanj velik vpliv, kmalu pa njegov vpliv popusti in postane samovšečen tiran. Ubije svoje mati, Seneko, ženo in polno sorodnikov. Leta **64 AD** da **požgati** Rim, da bi dobil navdih za svojo pesem o goreči Troji. Za požig obtoži kristjane. Leta **68 AD** ga senat razglasi za sovražnika države, zato naredi samomor.

Flavijska dinastija

V tem času se imperij razširi na vzhod.

- **Vespazijan**
Bil je sposoben vojak, dober in human vladar (zelo darežljiv). Priključil je **Judejo**. V Rimu da zgraditi številne nove zgradbe med katerimi je najbolj znamenit **kolosej**.
- **Tit (79 AD – 81 AD)**
Umrl je za mrzlico. Bil je **dober** vladar, a se takrat nad Rim zgrne nesreča (požari, izbruh Vezuva ☐ pokoplje Pompeje in Herkulaneum)
- **Domicijan (81 AD – 96 AD)**
Bil je ljubosumen in **surov** vladar. Obda se s številno telesno stražo. Ubijejo ga pretorijanci med kopanjem v termah. Pomaga jim njegova žena.

Dinastija posinovljencev

Cesarji so tudi prebivalci provinc.

- **Trajan (98 AD – 117 AD)**
V tem času dobi Rim največji **obseg**. Bil je uspešen vojskovodja in dober finančnik. Ta čas je **zlata** doba imperija.
- **Hadrijan (117 AD – 138 AD)**
Je zelo cenjen vladar. Odreče se osvajalni politiki in utrdi meje z **limesi** (Hadrijanov zid v Britaniji, dolg 120 km). Zelo rad potuje in naredi nekaj **upravnih** reform (Hadrijanov zakonik).
- **Mark Avrelij (161 AD – 180 AD)**
Umre za kugo. Bil je dober **filozof** in **stoik**. V tem času so **vpadi** plemen in izseljevanje ljudstva. Večino časa preživi v vojaških taborih.

Severska dinastija

- **Karakala**
Vsem prebivalcem podeli državljanstvo.

Olačila:

- glavni tkanini sta svila in muslin
- Avgust uvede tradicionalne načine oblačenja
- oblačijo se v togo, kute in ogrinjala
- pod togo so nosili tunike, sužnji pa samo tunike
- obutev □ sandali, cokli, nizki škornji
- nakit □ prstani, sponke, lasnice, uhani, ogrlice, zapestnice, dolge verižice, obročki ki so jih nosili nad goleni
- lasje □ kite, natupirana pričeska, lasulje, barvani lasje
- higiena □ kopajo se na devet dni

Slavnostne pojedine

- bogati jedo drugačne stvari kot revni
- bogati jedo eksotične jedi, cenjena vina
- jedo v treh prostorih
- imajo predjed, glavno jed, poobedek
- jedo leže z levo roko naslonjeni
- strežba so postavni sužnji z dolgimi lasmi v katere so si brisali roke

Mesto in stavbe v Rimu

- hiše niso oštevilčene
- ceste so tlakovane
- stavbe:
 1. domus (bogatejši)
 2. insulae (revnejši)
 3. villa rustica (sužnji)
 4. villa urbana (lastniki)

Kruha in iger

- gledališke predstave, gladiatorski boji
- vsi igralci imajo maske

Vloga žensk

- brez političnih pravic
- vzgoja otrok, patriarhat

Rimska znanost

- znanstvene raziskave temeljijo na dejstvih, ki prihajajo iz Grčije in Aleksandrije
- Plinij starejši (1.stol.) □ priročnik o vseh dosedanjih znanstvenih dosežkih
- Galen □ kot zdravnik in ranocelnik gladiatorjev pridobi potrebno znanje o ranah in notranjih

- organih
- Cesar lunino leto spremeni v **sončno**

Rimsko zgodovinarstvo

- Salustij
- Julij Cezar (Galske vojne)
- Tit Livij (Zgodovina Rima)
- Publij Kornelij Tacit (Germanija, Anali)
- geograf Strabon (zemljevid Rimskega imperija)

Razvoj vojaške tehnike

- mehanizirani katapult
- samostreli
- ovni za rušenje obzidja
- oblegovalni stolpi na kolesih (Asirci)
- ogrevana kopališča in centralno ogrevanje v vojaških taborih

Razvoj kmetijstva

- žetveni stroji
- mlinci na ročni in vodni pogon
- uporaba gnojil

Govorništvo – retorika

- Mark Tulij Cicero
- Kato starejši

Rimska filozofija

- epikurejstvo □ »živi tiho in skrito« - Lukrecij
- Stoična filozofija □ »duh mora biti sam svoj gospodar« - svoboda človeka – Mark Avrelij, Seneka

Rimsko pravo

- zakonik 12. plošč (5.stol.BC) □ kazensko in zasebno pravo
- Teodozijev in Justinjanov zakonik (kodeks); podlaga za razvoj modernega prava

Rimska umetnost

- oblikuje se preko treh vplivov (grškega, etruščanskega in italskega)

Kiparstvo in slikarstvo

- realistična kiparska umetnost
- individualni portreti (doprsni kipi...)
- reliefi, ki upodabljajo zgodovinske dogodke
- razkošni sarkofagi, nagrobniki
- freske (Pompeji)

- mozaična umetnost (tla, stene)
- obdelovanje kamnov, stekla, keramike

Poznoantično rimsko cesarstvo

Gospodarske in družbene razmere do konca principata

- obsežen rimski imperij postaja vedno bolj ranljiv
- huda kriza se stopnjuje do konca 2.stol. dalje

Vzroki za krizo

- vse pogostejši vdori tujih ljudstev
- prenehanje osvajalnih vojn
- pomanjkanje delovne sile (podeželje)
- gospodarska kriza
- nezadovoljstvo provinc
- nasprotja med bogatimi in revnimi
- moralna in duhovna kriza

Padec principata (284 AD)

- cesarju **Dioklecijanu** uspe začasno ustaviti nezadržan propad imperija
- absolutna monarhija ali dominat
- cesar postane »Dominus et deus«
- izvede številne reforme
- preganjanje krščanstva

Dioklecijanove reforme

- delitev cesarske oblasti: imperij razdeli na dva dela; vladanje štirih
- tetrarhija
- imperij razdeli na dieceze province
- civilno oblast loči od vojaške
- uvede tajno policijo
- nov davčni sistem (obremeni nižje sloje)
- zakon o najvišjih dopustnih cenah in mezdah (omejitev inflacije)

Konstantin veliki (312 – 337)

- večletna državljanska vojna
- zmaga Konstantin (veliki)
- **Milanski edikt (313)** – kristjanom podeli versko svobodo

Konstantinove reforme

- razdelitev države na štiri **prefektore** (orient, Ilirik, Italija, Galija)
- dieceze, province
- leta **330** je **Konstantinopol** glavno mesto

- centralizacija uprave in vojske
- nov davčni sistem (obremenjeni veleposestniki)

Razpadanje rimskega imperija (337 – 476)

- po Konstantinovi smrti dinastični in cerkveno-politični spori
- popuščanje obrambne meje, naseljevanje »federatov«
- preseljevanje germanskih plemen (pritisk mongolskega plemena Hunov)
- **Adrianopol (378)** – zmaga germanske konjenice

Teodozij I. (379 – 395)

- **391** krščanstvo postane državna vera
- pred smrtjo leta **395** razdeli rimski imperij med sinova na **dva dela**
- zahodni (latinski) del □ Rim □ Honorij
- vzhodni (grški) del □ Konstantinopol □ Arkadij
- meja po črti: Beograd – Kotor – zaliv velike Sirte (S Afrika)

Propad zahodnorimskega cesarstva

- **476** dokončen **propad** zahodnorimskega cesarstva
- germanski poveljnik **Odoaker** postane kralj Italije; po njegovem padcu do **6.stol.** država Gotov
- konec politične, gospodarske, družbene in kulturne zgodovine rimskega imperija

Vzhodnorimsko cesarstvo

- bizantinska država se ohrani vse do leta **1452** (Turki)
- močnejša državna oblast
- dobra organizacija, grški jezik in kultura
- živahnjša obrt in trgovina, cvetoče gospodarstvo, bogatejša mesta